

Leiden, 6 september 2008

In het onderstaande presenteer ik op verzoek van Mr. Lucien Nix (Amsterdam) mijn visie als deskundige op de positie van de heer Yahia Bouyafa binnen het veld van islamitische richtingen en stromingen. Dit, in verband met beschuldigingen tegen hem geuit, waartegen hij zich teweer wil stellen.

1. Uitgever van islamitische boeken

De heer Bouyafa is mij allereerst bekend geworden als uitgever van islamitische boeken in het Nederlands. Zijn uitgeverij heet Noer Al'ilm ("*Licht van de wetenschap*"). Onder de ruim 20 mij bekende door hem uitgegeven titels, bevindt zich geen enkel werk dat in de in Nederland gangbare betekenis van de termen als "fundamentalistisch", laat staan "extremistisch" zou kunnen worden betiteld.

Het fonds omvat *allereerst* een *reeks kinderboekjes*, waarop wel kritiek is geuit (onder meer door M. de Zeeuw in een artikel getiteld M. de Zeeuw, *Islamitische kinderboeken in Nederland*. In opdracht van: Islamitisch Pedagogisch Centrum (IPC) Postbus 640, 3430 AP Nieuwegein "Acta Academica. Tijdschrift voor Islam en Dialoog". De kritiek van De Zeeuw richt zich met name op het gebrekkige Nederlands van tal van in het Nederlands vertaalde islamitische kinderboeken, naast incidentele kritiek op door hem afgewezen religieuze opvattingen. Van het signaleren van fundamentalisme of het zaaien van haat is geen sprake. Een *tweede belangrijk onderdeel* van het fonds zijn *inleidende werken tot de islam als geloofsleer of als normatief stelsel*. Onder de auteurs van deze categorie van werken vindt men niet de notoire schrijvers van extremistische geschriften, maar juist prominente vertegenwoordigers van de hedendaagse soennitische richting die in het Arabisch met de term *al-Wasatiyya* (de "richting van het Midden") wordt aangeduid. Tot hen moeten onder meer worden gerekend: de enige jaren geleden overleden Sheikh Mohammed El Ghazali (Egypte Al Azhar), Sheikh Tantawi (onder andere mufti van Egypte), en de hedendaagse Sheikh Yusuf Al Qaradawi (Qatar), laatstgenoemde met zijn werk *Introductie in de Islam: Fundamenten, kenmerken, doelen en bronnen*. Ik zal hierna kort ingaan op de persoon van Al Qaradawi en zijn aangehaalde boek, omdat beide voorwerp zijn geweest van beschuldigingen in de Nederlandse media die –indirect- ook Bouyafa treffen. (Vergelijk onder andere: *Trouw*, 8 december 2006, artikel door Arnold Heertje & Jakob Polak).

Hoewel oorspronkelijk afkomstig uit de kringen van de Egyptische *Moslim Broeders*, heeft Al Qaradawi zich sinds tientallen jaren ontwikkeld tot de belangrijkste woordvoerder van de

reeds genoemde *onafhankelijke* richting in de soennitische islam (van de *Wasatiyya*) die door samenwerking en dialoog een vreedzaam vergelijk tussen islam en maatschappij/staat bepleit. Dit pleidooi behelst onder meer de eerbiediging van de instellingen van de democratische rechtsstaten door moslims als minderheden in de westerse wereld. Waarschijnlijk de belangrijkste reden waarom hij echter desalniettemin met grote regelmaat als fundamentalistische extremist, als Moslim Broeder, en dergelijke meer, wordt gestigmatiserd, is gelegen in zijn standpunt ten aanzien van het Israëliësch-Palestijnse conflict, in het bijzonder in zijn visie op de strijd van de Palestijnen als een verdedigingsoorlog en de religieuze legitimatie die hij op die grond verstrekt aan de zogenaamde “martelaarsoperaties” of “zelfmoordaanslagen” gepleegd tegen Israëliëse doelen, inclusief Israëliëse burgers. In de westerse media blijft in de regel onderbelicht dat Al Qaradawi dezelfde goedkeuring echter onthouden heeft aan andere zelfmoordaanslagen, zoals in Amerika en West-Europa, welke hij met kracht pleegt te veroordelen omdat hij deze als daden van agressie beoordeelt.

Afgezien van het voorafgaande is voor een juiste beoordeling van Al Qaradawi's religieuze positie zeer verhelderend om kennis te nemen van enkele van de belangrijkste punten van de kritiek die met grote regelmaat tegen hem in een stroom van publicaties van extremistische (“Salafistische”) zijde wordt geuit, ook op Internet.

1. Hij roept op tot een goede verstandhouding met joden en christenen, negeert daarbij volgens de Salafisten compleet wat staat geschreven in de teksten aangaande het verbod hierop.
2. Hij roept op tot een dialoog van alle religies en is zelf aanwezig bij veel conferenties om dit te promoten.
3. Hij stelt dat de *Djihaad* alleen is toegestaan als het om defensieve motieven draait, terwijl hij volgens de Salafisten negeert wat er in de Koran staat en de Soenna betreffende het bevel tot *Djihaad* tegen alle ongelovigen.
4. Hij stelt dat democratie hetzelfde is als het islamitische begrip *Shoera* (raadpleging).
5. Hij staat toe dat vrouwen participeren in het parlement en dat zij actief en passief kiesrecht hebben.
6. Hij aanvaardt het bestaan van verschillen van meningen en richtingen in de islam, hij beweert zelfs dat dit allemaal een “veiligheids-klep” vormt voor de islamitische wereldgemeenschap.

Uit de hierboven geciteerde hoofdbezwaren van de Salafisten wordt duidelijk hoezeer men de werkelijkheid onrecht aandoet, wanneer men Al Qaradawi als een extremistisch monster

afschildert, hetgeen regelmatig geschiedt, ook in de Nederlandse media. *Dit onrecht treft eveneens (indirect) zijn Nederlandse uitgever Bouyafa.*

2. Organisator van cursussen voor de studie van de islamitische wetenschappen

Een tweede terrein waarop de activiteiten van de heer Bouyafa zich gedurende enige tijd hebben gericht en waarvan ik toen geregeld vernam, was dat van de organisatie van cursussen in het Arabisch en de islamitische religieuze wetenschappen, welke werden georganiseerd in IJsselstein, binnen het kader van het daartoe opgerichte “Instituut voor Humane Studies”. Zowel de naamgeving van het instituut als het curriculum waren geconcipeerd naar het voorbeeld van het *Institut Européen des Sciences Humaines*, in het Franse Château Chinon. Laatstgenoemd internaat leidt studenten in een vierjarige (Arabischtalige) kadercursus op tot imams, islamitisch geestelijke verzorger, docent islam, en dergelijke. De opening van het instituut werd verricht in 1992 door de reeds genoemde Sheikh Yusuf Al Qaradawi. Het onderwijs wordt er gegeven in de gematigde geest van de reeds genoemde richting van de *Al Wasatiyya*, zoals ik uit eigen observatie ter plaatse heb vastgesteld, en hetzelfde gold voor het onderwijs in IJsselstein onder verantwoordelijkheid van de heer Bouyafa, dat onder andere door verschillende van mijn eigen toenmalige (Egyptische) studenten werd gegeven. Het instituut in IJsselstein heeft zich echter (nog) niet ontwikkeld tot een volwaardig dochter-instituut van de vestiging in Chateau-Chinon. Plausibele redenen daarvoor: een te kleine Arabischtalige gemeenschap in Nederland als basis voor de aanlevering van studenten, een te gering aantal in Nederland aanwezige gekwalificeerde Arabischtalige docenten, een te zwakke financiële basis, en een gebrek aan morele en organisatorische steun vanuit de verschillende islamitische organisaties in Nederland, met name die van Marokkaanse achtergrond.

3. Voortrekker van de Federatie van Islamitische Organisaties in Nederland (FION)

In deze organisatie uit zich in mijn opvatting vooral de ambitie van de Europese Federatie van Islamitische Organisaties (FIOE)¹ om ook in Nederland te beschikken over een aangesloten

---

¹ De “director of analysis and research” van NEFA Foundation, Ronald Sandee, heeft in zijn rapport van December 2007, getiteld “The influence of the Muslim Brotherhood in the Netherlands” onder meer gemeend het radicale karakter van de FIOE aan de kaak te kunnen stellen door te wijzen op een passage in haar *Charter for Muslims in Europe* (2002), waarin sprake zou zijn van de “zesde zuil van de islam”, volgens Sandee te identificeren met de *djihaad*. De passage in kwestie spreekt echter van de “zes zuilen van de islamitische geloofsleer, te weten: geloof in God, de engelen, de geopenbaarde boeken, de boodschappers, het hiernamaals en, als zesde zuil, de *goddelijke voorbeschikking*”. Het document zelf streeft naar de bevordering van vreedzame interreligieuze en interculturele verhoudingen en de *djihaad* komt er niet in voor en wordt er ook niet in

organisatie die de islamitische verbanden in ons land bundelt. Van de activiteiten van de heer Bouyafa in het kader van FION heb ik zo nu en dan eveneens kennis genomen. Van deze noem ik er twee. Allereerst zijn medewerking aan een Europees Islamitisch Charter dat op 10 januari van dit jaar door vertegenwoordigers van 400 islamitische organisaties in Brussel werd ondertekend en aan het Europese Parlement werd aangeboden. Dit document, waarin onder andere geweld en terrorisme wordt afgewezen, is zeker een mijlpaal te noemen in de wordingsgeschiedenis van een Europese variant van de islam. Als tweede punt verwijst ik naar de brief die Bouyafa ten tijde van de zg. Fitna-affaire namens FION richtte aan islamitische geleerden in diverse landen, inclusief Yusuf Al Qaradawi, waarin hij uiterst relevante informatie verstrekke over de standpunten binnen de Nederlandse bevolking ten aanzien van het optreden van Wilders en een vreedzame en rationele benadering van het onderwerp bepleitte. Hij heeft hiermee op zeer loffelijke wijze de waarheid en daarmee de nationale Nederlandse belangen gediend.

4. Voortrekker van de Raad voor Marokkaanse Moskeeën in Nederland (RMMN)

Tevens kreeg ik kennis van de activiteiten van de heer Bouyafa kennen als voortrekker van de RMMN, een Marokkaanse moskeeraad op nationaal niveau, geconcipieerd als tegenwicht tegen de UMMON (Unie van Marokkaanse Moskeeën in Nederland). De UMMON was jarenlang het symbool van de controle uitgeoefend door de Marokkaanse autoriteiten op de gang van zaken binnen de Marokkaanse moskeeën in Nederland. (Vergelijk hiervoor onder andere het boek van de toenmalige directeur van het NCB, Mohammed Rabbae, *Naast de Amicales nu de UMMON. De mantelorganisaties van de Marokkaanse autoriteiten in Nederland*. Utrecht 1993). Het resultaat van deze stand van zaken was onder meer dat de UMMON zich opwierp als woordvoerder van alle Marokkaanse moskeeën in Nederland, terwijl de overgrote meerderheid van de betreffende moskeeën de woordvoerders in kwestie daarvoor nooit enig mandaat had verstrekt.

De RMMN beoogde de verschillende locale en regionale raden van Marokkaanse moskeeën die in de loop der jaren los van de UMMON waren opgericht te bundelen tot een landelijk lichaam dat in staat moest zijn de stem van de Marokkaanse moskeeën in Nederland te worden. Door de oprichting van de RMMN is het jarenlang smeulende conflict tussen de leiders van de UMMON en de besturen van de meeste Marokkaanse moskeeën in Nederland thans opgelaaaid. Mijn persoonlijke taxatie is dat dit conflict, evenals de ontwikkelingen

---

geïmpliceerd. Het hierna te noemen Europees Islamitisch Charter (2008) bevat deze passage eveneens (sectie 1, artikel 3).

rondom de NMR, CGI en NMO (zie hieronder, bij 5) de belangrijkste achtergrond of inspiratiebron vormt voor de tegen Bouyafa gerichte insinuaties en beschuldigingen die de laatste tijd met een zekere regelmaat het licht hebben gezien.

5. NMR (Nederlandse Moslim Raad), CGI (Contact-Groep Islam) en NMO (Nederlandse Moslim Omroep)

Voor wie de kaart van islamitisch Nederland kent, was het een volstrekt normale ontwikkeling dat de RMMN op enig moment onderdak zou vinden bij de Contact-Groep Islam (CGI). Dit tweede vertegenwoordigende islamitische platform op nationaal niveau verenigt immers die islamitische organisaties die door het CMO (Contactorgaan Moslims en Overheid) zijn uitgesloten. Tot de uitgesloten behoren niet alleen afwijkende minoritaire richtingen binnen de islam, zoals de Ahmadiyyah en de Alevieten, maar ook de Nederlandse Moslim Raad (NMR), een bundeling van soennitische organisaties van, onder andere Surinaams-Hindoestaanse achtergrond. (Deze mocht niet deelnemen aan CMO wegens haar weigering de Ahmadiyyah uit te sluiten). De Marokkaanse moslims worden binnen het CMO “vertegenwoordigd” door (de hierboven reeds vermelde) UMMON, die, zoals steeds, het recht van alleenvertegenwoordiging van de Marokkaanse gemeenschap opeiste. De RMMN trad op uitnodiging toe tot de NMR en haar bestuur en daarna tevens tot CGI. Hiermee ging ook de heer Bouyafa deel uitmaken van het overleg tussen de beide landelijke islamitische platforms en de overheid. Een ander neveneffect van deze ontwikkeling was de deelname door RMMN-mensen aan het bestuur van de Nederlandse Moslim Omroep (NMO), waarvan immers de reeds genoemde NMR de aangewezen zendgemachtigde is. Dat hier sprake zou zijn geweest van een “machtsovername door conservatieve fundamentalistische moslims”, zoals herhaaldelijk in de media is gesuggereerd, is echter volstrekt ongefundeerd en ook niet gebleken uit de programma’s die na de betreffende bestuurswisselingen en het ontslag van de NMO-directeur zijn uitgezonden. Voorzover ik kan zien is daarin het reeds uitgestippelde en tot dusver gevoerde programmabeleid onverminderd voorgezet.

6. Overleg tussen de RMMN en de Universiteit Leiden over de mogelijkheden tot oprichting van een ambtsopleiding voor imams

Sinds 2007 voerde ik namens de Universiteit Leiden (als hoogleraar Islamologie, bij Godsdienstwetenschappen) regelmatig overleg met vertegenwoordigers van de NMMR, waaronder de heer Bouyafa, over de mogelijkheden tot oprichting in Leiden van een ambtsopleiding voor imams. Het overleg kwam tot stand op initiatief van de NMMR bij

monde van de heer Bouyafa. Na enige tijd voegde zich de Turks-Islamitische organisatie van de Milli Görüs zich bij dit overleg. Inmiddels is een gedetailleerd ontwerp ontwikkeld voor een dergelijke islamitisch ambtsopleiding voor imams, in aansluiting op de reeds eerder officieel geaccrediteerde B.A.- opleiding Islamitische Theologie in Leiden. Het document zal namens de beide genoemde islamitische organisaties aan de regering worden aangeboden, vergezeld van een begeleidend schrijven waarin de rector magnificus namens de Leidse universiteit steun en medewerking aan het plan uitspreekt.

7. Lid Adviesraad Stichting Mirsab

Tenslotte kwam ik nader in aanraking met de heer Bouyafa in het kader van de Stichting MIRSAB, recentelijk opgericht om te dienen als kritische denktank terzake van maatschappelijke problemen rond verschijnselen van rassendiscriminatie, islamofobie en andere vormen van uitsluiting van moslims binnen de Nederlandse samenleving. Dit is een initiatief dat gedragen wordt door diverse prominente Nederlanders van zowel islamitische als niet-islamitisch achtergrond, met als actieve leden een kern van juristen en beoefenaars van andere disciplines. De heer Bouyafa maakt, samen met de voormalige fractieleider van Groen Links in de Tweede Kamer, Mohammed Rabbac, de voormalige voortrekker van Milli Görüs, Haci Karacaer, en ondergetekende, deel uit van de Adviesraad van deze stichting.

Conclusies

Uit het voorgaande moge afdoende blijken dat ik de heer Bouyafa op verschillende momenten en in verschillende hoedanigheden heb leren kennen als een initiatiefrijk lid van de islamitische gemeenschap in Nederland die naar mijn oordeel in religieuze zin dicht staat bij de richting van Yusuf Al Qaradawi en die binnen de Nederlandse verhoudingen sterk aandringt op onafhankelijkheid van religieuze organisatievorming evenals op aansluiting bij Nederlandse verhoudingen en tradities, een en ander met eerbiediging van de Nederlandse rechtsorde en binnen de grenzen van de Nederlandse rechtsstaat.

(P. S. van Koningsveld)

Prof. Dr. P.S. van Koningsveld,
Hoogleraar islamologie Leiden.